

szolgálat: Somogyi Győző értelmezésében ezek a szavak egy töről fakadnak, művészete mindezek megjelenési formája. Takács Gábor lendületesen megírt írásához talán csak egyetlen szót tudnék hozzátenni: *alázat*. Ez az a fogalom, ami összeköti az írásmű szerzőjét a képzőművésszel, mert nem az „ego” megjelenése a cél – ami századok óta rombolja a művé-

szetet és a társadalmat –, hanem maga a tanítás. Úgy vélem, a könyv nemcsak művészettörténeti, művelődéstörténeti, történelmi szempontból hasznos, hiánypótló dokumentum, hanem a szépség és a szeretet szolgálatában eltöltött, megélt évek bölcsességeit is hordozza mindannyiunk tanulságára.

Szepessy Béla

Sísport és történelem Killyéni András-Péter:
Olimpiai álmom a Radnai-havasokban,
Magyar Napló Kiadó, 2015.

Minden könyvnek megvan a maga története, így Killyéni András kötetének is. Az *Olimpiai álmom a Radnai-havasokban* megírásának terve 2011 őszén vetődött fel, amikor egy Házsongárdi temetői séta során a szerzővel arról beszélgettünk, hogy milyen sporttörténeti témákat lehetne/kellene megírni.

Nem sokkal előtte találtam rá egy kis doboz fotóra, mely Tatár Istvánnak, a Magyar Sí Szövetség egykori ügyvezető alelnökének a hagyatékával együtt került a Magyar Olimpiai és Sportmúzeum gyűjteményébe. Killyéni András akkor disszertációja védésére készült, ezernyi elfoglaltsága volt – ennek ellenére lelkesen fogadta az ötletet. Maga is rácsodálkozott a témára, mely akkor még az erdélyi sporttörténet kutatói számára is ismeretlen volt.

Ami nem véletlen, ha arra gondolunk, hogy a komoly hazai „síélethez” mindössze két, átmenetinek nevezhető korszakban voltak adottak a földrajzi feltételek. Először a sportág művelésének kezdeti időszakában: a XIX. és a XX. század fordulóján, illetve az új század első éveiben, amikor a Magas-Tátra hegyei és hóviszonyai szolgálták alapul a téli sportélethez; másodszer akkor, amikor – 1938 és 1940 között – visszakerült Magyarországhoz a Kárpátok északkeleti karéja.

A magyar havassportok, így a sísport kezdetei is a Tátrához kapcsolódnak: itt indult meg a sportág hazai művelése – elsősorban a Magyarországi Kárpát Egylet tevékenységének köszönhetően. A század elején egyre jobban terjedő síelés legfőbb hazai területe is ehhez a hegyvonulathoz köthető. Majd a világháború hozta törést (a sportolók a frontra mentek) katasztrófa követte: a vesztes háború után a trianoni

diktátum az összes magashegységet elszakította az országtól.

A sísport ennek ellenére – a Magyar Cserkészszövetség erőfeszítéseinek eredményeként – egyre szélesebb körben terjedt. Az elérhető árú, viszonylag könnyen beszerezhető felszerelésnek és a sportág népszerűsítésének köszönhetően egyre többen sieltek, főként a középhegységekben kiépített pályákon.

Ebben a helyzetben jelentős javulást hoztak az 1938-ban, 1939-ben és 1940-ben Magyarországhoz visszacsatolt magashegységi területek. Előbb a Kassa környéki és kárpátaljai hegyvidékek, majd a téli sportra még inkább alkalmas észak-erdélyi hegyek. A visszakerült hegyekben a Magyar Sí Szövetség és tagegyesületei komoly szervező- és építőmunkákba kezdtek, átvéve, illetve megteremtve a sportág műveléséhez szükséges feltételeket. Amikor 1940-ben a Radnai-havasok is újra magyar fennhatóság alá kerültek, a Szövetség vezetése elérkezettnek látta az időt arra, hogy megteremtse a sportág nemzetközi mércével is kiemelkedő központját Borsafüreden. Az ezt követő néhány év elegendő volt ahhoz, hogy téli olimpia rendezésére is alkalmas téli sportcentrumot építsenek ki a semmiből, lesiklópályákkal és imponáló méretű ugrósáncsal. Az egyre javuló közlekedési kapcsolatok és az épülő szálláshelyek jó alapokat adtak a könyv címében is megfogalmazódó „olimpiai álmom” szövögetéséhez. Eszerint egy gyorsan lezáruló háború után 1948-ban Magyarország – Borsafüred adhatna otthont a következő téli olimpiának. Az a Magyarország, amely alapító nemzete az olimpiai mozgalomnak, és valamennyi téli olimpián részt vett.

A történelem azonban szétfoslatta az álmokat; a háború végén Magyarország ismét a vesztes oldalra került. Nemhogy olimpiát nem rendeztünk, hanem a visszaszerzett területeket is elveszítettük. Borsafü-

füred – a háború után még meglévő létesítményekkel együtt – Romániához került; a további fejlesztések elmaradtak. A periférikus, ismét határszélre került, Románia központi területei felől nehezen megközelíthető síterek további fejlesztésére nem került sor. A sportcentrum gyorsan tönkrement, majd a léte is feledésbe merült. A borsafüredi kiemelt idegenforgalmi fejlesztésre azóta sem került sor, és ma sem tűnik reálisnak, hogy e tekintetben előrelépés történik.

A könyvnek – a sísport történetétől nem függetlenül – van még két olyan szála, amely külön figyelmet érdemel az olvasótól. Az egyik a hazánkba kerülő, itt bújtatott lengyel menekültekhez kapcsolódik. A borsafüredi létesítményeket megteremtő szakemberek egyike az a Stanislaw Marusz volt, aki halálra ítélt ellenállóként szökött meg a nácik elől, és Prestalky néven dolgozott Borsafüred felépítésén. A másik a Kovács család története, amely egyszerre különleges és tipikus a háború alatt. A brassói születésű ismert síelő, Kovács László volt az Anikó menedékház első

gondnoka, akinek az esküvőjét is Borsafüreden tartották a család barátja, Szent-Györgyi Albert jelenlétében. Ám a friss házásoknak néhány hónap múlva már menekülniük kellett a front elől: az utolsó vónattal hagyták el a térséget. László akkor már terhes felesége egy budapesti óvóhelyen szülte meg első fiukat, Gedeont. Így az *Olimpiai álmom* nemcsak sporttörténeti munkaként, hanem kalandos eseményekben bővelkedő családi krónikaként, dokumentumregényként is olvasható.

Ez a gazdagon illusztrált könyv arról a hősi és lelkes munkáról szól, amelynek során a magyar sízők a háború alatti nehéz időkben téli olimpia rendezésére is alkalmas síközpontot teremtettek a Radnai-havasokban. Ha a történelem másképpen alakul, Borsafüred lehetett volna a magyar sízők Mekkája. A feltételek adva voltak ehhez. De Killyéni András hiánypótló könyvéből minderről még sokkal többet is megtudhat az olvasó.

Szabó Lajos

Csók